

ЛИЦА СО ПОПРЕЧЕНОСТ

Клучни наоди од квалитативното и
квантитативното истражување

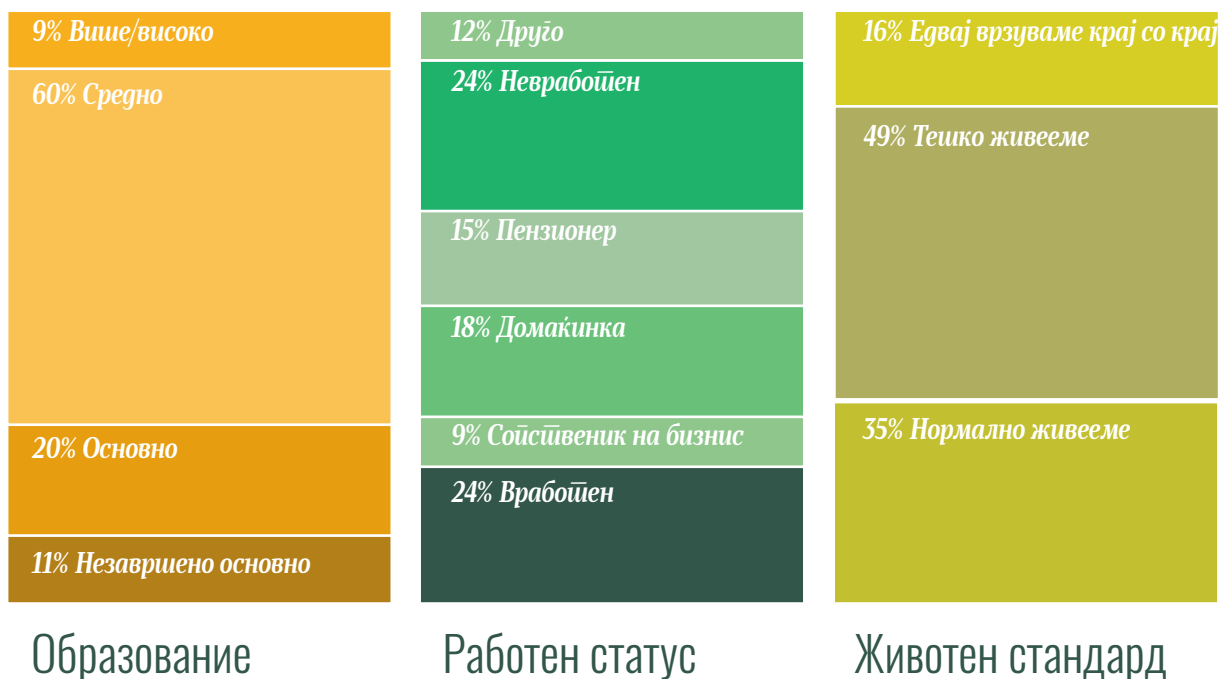
Лица со попреченост - дефиниција и големина

Според официјалните податоци се проценува дека 15% од светската популација има некаков вид на попреченост. Овие лица се соочуваат со полоши услови во однос на здравството, образованието и вработувањето.¹⁴ Северна Македонија ја ратификуваше Конвенцијата за правата на лицата со попреченост на 5 декември 2011 година.¹⁵ Конвенцијата е прв меѓународен обврзувачки инструмент што поставува минимални стандарди за правата на лицата со попреченост. Во моментот нема официјални податоци за бројот на лица со попреченост во земјата. Сепак, според Институтот за јавно здравје, 2017 година, проценката е дека 10% од населението во Северна Македонија или околу 200.000 жители можат да се категоризираат како лица со попреченост.¹⁶

Демографски профил

Вкупно 55 лица со попреченост учествуваа во квантитативната анкета лице в лице.

Со цел да се добие подлабок увид во позадината, перцепциите и мислењата на групата, квантитативното истражување беше надополнето со една фокусна група.

¹⁴ Светска банка, Инклузија на лица со попреченост, (1 октомври 2020 година), достапно на: <https://tinyurl.com/y6lkt5ym>, пристапено на 5 октомври 2020 година.

¹⁵ Министерство за труд и социјална политика, Конвенција за правата на лицата со попреченост, достапно на: <http://www.mtsp.gov.mk/WBStorage/Files/Konvencija%20za%20pravata%20na%20licata%20so%20invalidnost.pdf>, пристапено на 13 октомври 2020 година.

¹⁶ Институт за јавно здравје, достапно на: <https://www.iph.mk/en/december-3-international-day-of-persons-with-disabilities/>

ТЕМИ НА ИНТЕРЕС

Интерес за општествено-политичките случувања во земјата

Колку сѐе заинтересирани за тековните општествено-политички случувања во земјата и во светот?

Истражувањето покажува дека 55% од испитаниците во анкетата „воопшто не се“ или „не се многу заинтересирани“ за тековните општествено-политички случувања во земјата и во светот (девет проценти повеќе во споредба со општата популација), додека 42% се „многу“ или „донекаде заинтересирани“. Речиси половина од учесниците во истражувањето (49%) ретко или никогаш не разговараат за овие прашања со други луѓе (5 процентни поени повеќе од општата популација).

Групата изрази загриженост во врска со пандемијата со КОВИД-19 и ограниченото функционирање на институциите, пред сè во сферата на здравствената заштита и образованието. Загриженост беше исто така изразена во врска со состојбата во приватниот сектор.

Лицата со попреченост се ранлива група која сè уште е на маргините на општеството.

Тие честопати се соочуваат со изолација во заедницата каде што живеат. Покрај неповолните социо-економски односи на лицата со попреченост, потребна е и социјална заштита во сите сфери на општествениот живот: здравствена заштита, образование, вработување и други области.

Понатаму, стапката на невработеност на лицата со попреченост е трипати поголема од стапката на невработеност на општата популација¹⁷, при што овие лица најчесто работат ниско платена работа и не учествуваат на пазарот на трудот.

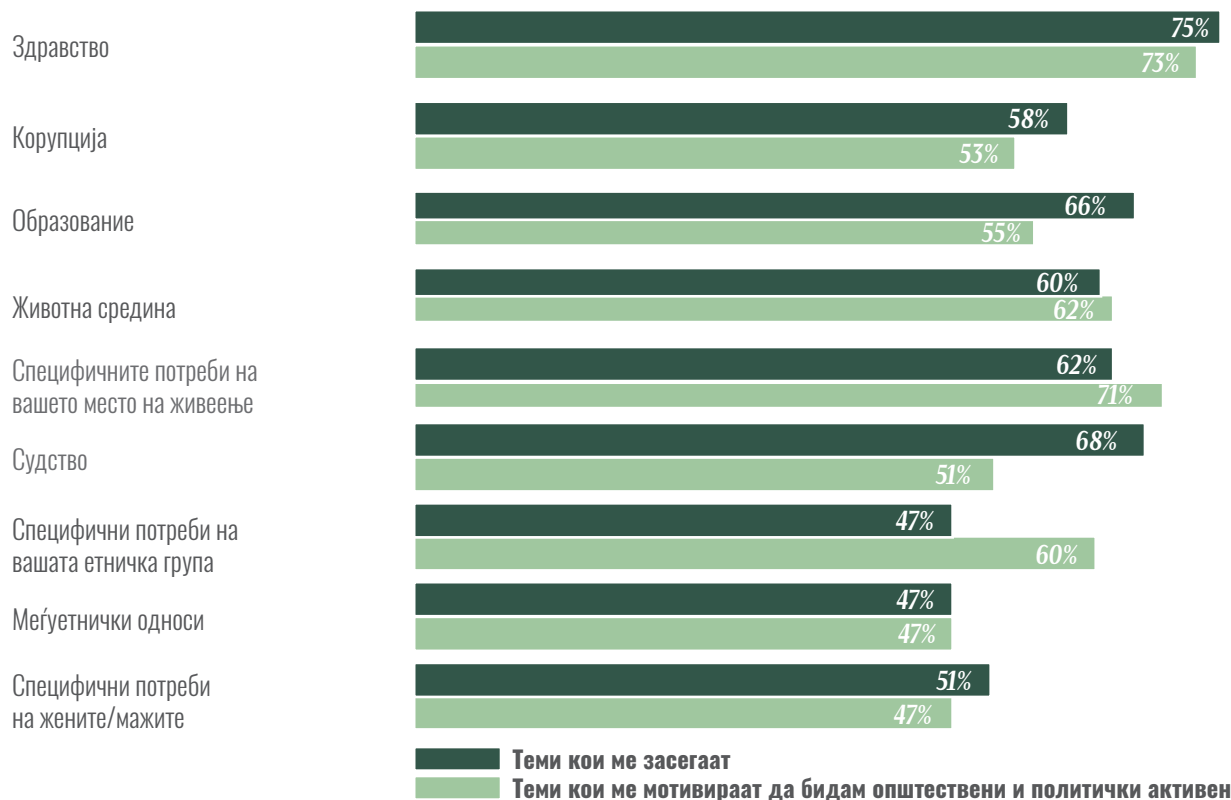
Прашања од интерес

Колку ве зајрижуваат следниве информации/прашања/теми?

Колку следниве прашања/теми ве мотивираат да бидете општествено и политички активни?

¹⁷ <http://iph.mk/wp-content/uploads/2014/09/UpatsTBo-lica-so-posebni-potrebi-so-cip.pdf>

Испитаниците од истражувањето посочија дека здравствената заштита (75%), образованието (66%) и локалните проблеми (66%) се најважните прашања што ги засега оваа категорија луѓе.

Испитаниците најмалку се грижат за специфичните потреби поврзани со нивната етничка група, меѓуетничките односи и специфичните потреби на нивниот род.

Дополнително, здравствената заштита (73%), специфичните потреби поврзани со нивното живеалиште (71%) и економската и социјалната стабилност (62%), како и животната средина (62%) се клучните мотиватори за интензивирање на социјалниот и политичкиот ангажман на оваа група.

ИЗВОРИ НА ИНФОРМАЦИИ

Слично како и другите групи, речиси сите учесници во фокус групата изразија недоверба во медиумите и тенденција за следење различни медиуми, со цел да ги споредат и анализираат информациите.

Многумина изразија револт против политичката пристрасност на медиумите во земјата изјавувајќи дека со делумното и пристрасно известување на медиумите се продлабочува поделбата меѓу граѓаните. Ова се наведува како примарна причина за слабиот интерес за општествено-политичките случувања во земјата. Поголемиот дел од испитаниците претпочитаат да гледаат ТВ-програми на тема култура, природа и здрав живот, како и документарни филмови, содржина што ретко се емитува во медиумите.

Шест од десет испитаници во истражувањето (58%) посочија дека телевизијата им е главниот извор на информации

ТВ 58%

Шест од десет испитаници во истражувањето (58%) посочија дека телевизијата им е главниот извор на информации, додека 15% за општествено-политичките случувања се информираат преку социјалните медиуми. Седум проценти (7%) од испитаниците добиваат информации преку веб-портали, 11% преку своето семејство и пријателите и 9% наведуваат дека воопшто не се информираат.

ГРАЃАНСКО УЧЕСТВО

Двајца од десет испитаници биле вклучени во граѓански активности и изразија интерес поактивно да се ангажираат.

Дали сѐ биле вклучени во некој настан, активност или процес што може да има ефективно влијание во заедницата или во местото каде што живеете?

22%

73%

6%

Дали сѐ заинтересирани за поактивен граѓански ангажман?

24%

62%

14%

0%

100%

Да

Не

Не знае / Одбива да одговори

Учесниците во фокус групата ги посочија следниве фактори што придонесуваат за ниското ниво на граѓанска инволвираност и учество, кои се многу слични на факторите потенцирани од другите демографски групи:

- ♦ Луѓето се пасивни и чекаат другите да преземат одговорност, т.е. чекаат „некој друг да ја заврши работата“.
- ♦ Луѓето се разочарани и немаат доверба во институциите.
- ♦ Институциите се нефункционални, незаинтересирани и политизирани. „Тие не се свесни дека им служат на луѓето, туку се однесуваат како богови“.

Сепак, голем број фактори се специфични само за оваа демографска група:

- ♦ Институциите не се запознаени со потребите на лицата со попреченост.
- ♦ Институциите немаат пристапни места и лифтови.
- ♦ Постојат голем број здруженија што ги застапуваат интересите на лицата со попреченост, но активностите не се координирани, додека претседателите на тие здруженија „не манипулираат затоа што земаат пари од државата“.
- ♦ Дискриминација против лица со попреченост: „Ментална бариера кај луѓето во однос на лицата со попреченост“; стереотипизирање на нивното однесување дека избегнуваат работа и не сакаат да се занимаваат со граѓански активности.
- ♦ Ниту една институција во земјата не презема водство во заштитата на правата на лицата со попреченост.

“ Мислам дека најголеми проблеми се стереотиите и предрасудиите за лицата со попреченост. Овие ствари сè уште не смеа да се сметаат за луѓе со исти способности, можности и капацитети како и другите луѓе. ”
Жена, 44, Скопје

Фактори што промовираат учество

Личните или семејните придобивки (24%) се клучните мотиватори за повеќето испитаници во анкетата да се вклучат во активности што можат да влијаат на промените во заедницата. Останатите важни мотивирачки фактори се поврзани со нивната застапеност (18%) и ефикасноста на системот (14%).

Оваа група има поголема мотивација да учествува во општествениот и политичкиот живот кога тоа резултира со конкретни придобивки за квалитетот на нивниот живот. Од друга страна, само 4% од испитаниците сметаат дека зајакнувањето на демократијата е фактор што промовира граѓанско учество. Постои очигледна тенденција да се генерализираат напорите за „зајакнување на демократијата“ и да се доживуваат како апстракција со која испитаниците не се идентификуваат.

Нешто над половина од испитаниците (51%) не сметаат дека можат да имаат влијание како граѓани, додека повеќе од една четвртина (27%) сметаат дека можат да имаат значајно влијание во својата општина.

Истражувањето покажува дека парламентот се смета за место каде што можат да имаат најмало влијание како граѓани, и покрај директниот избор на претставници.

Подготвеност и способност за учество во граѓански активности

Што се однесува до учеството во јавниот живот, испитаниците преферираат средби со колеги/пријатели на кои би разговарале за општествените прашања кои ги засегаат

лично или семејно (46%), да се информираат од брошури или летоци (44%) и да одговараат на прашалници (42%). Интересот за учество во јавна дебата (14%), собири на политички партии (13%) и онлајн состаноци (7%) е значително помал кај оваа група на испитаници.

Во кои граѓански активности сакаат да учествуваат?

42%

Одговарање на прашалник

44%

Информирање од леток

46%

Дискусија со колеги/пријатели

ИЗБОРЕН ПРОЦЕС

Учесниците во истражувањето најчесто ги поврзуваат изборите во земјата со фрази како што се „корупција“, „зелен пазар“, „нерегуларности“, „поткуп на гласови“ и „игра“.

Дали сметате дека секој глас е важен и може да влијае на резултатите од изборите?

75%

Да

14%

Не

2%

Одбива да одговори

9%

Не знае

Оваа група смета дека во изборите има многу нерегуларности. Испитаниците наведуваат силно политичко влијание и купување гласови во периодот пред избори, притисок и заплашување на граѓаните, фотографирање на гласачки ливчиња, итн.

Групата понатаму наведува изразено непочитување на правата во врска со гласањето на лицата со попреченост, како на пример:

- ♦ Немање пристап до избирачките места (повеќето избирачки места се наоѓаат во училишта, со ограничен пристап за лицата со попреченост)
- ♦ Немање шаблони за гласање за лица со оштетен вид односно необезбедување шаблони за лицата кои имаат таква потреба „Шаблоните остануваат во торба“.

“ Ако немаат пристапни рампи за луѓе во инвалидска количка, ако не го изложат шаблонот за гласање за лицата со оштетен вид на видно место, што е кајасирофа. За сите на избирачкото место исечкајте и луситрајивен приказ на појребите на лицата со појреченост ... но тие не беа изложени на ниту едно од тирите избирачки места што ги посејив за време на претседателските избори. ”

Маж, 51 година, Куманово

Повеќето испитаници забележаа дека и покрај обуката на членовите на избирачкиот одбор за гласачките права и подигнувањето на свеста за потребите на лицата со попреченост, тие не се почитуваат на денот на изборите. Општа забелешка на оваа група е дека законските услови се поставени, но дека нема ефективна имплементација. Дел од испитаниците посочуваат дека лицата со попреченост од руралните области се особено дискриминирани во овој поглед, поради што се длабоко разочарани од работата на Државната изборна комисија.

Податоците од истражувањето покажуваат дека значителен процент на лица со попреченост наидуваат на тешкотии во текот на гласањето поради непознавање на постапките за гласање (20%). Четиринаесет проценти (14%) од учесниците во истражувањето истакнуваат дека немаат соодветен пристап до избирачките места, додека 13% немаат соодветен превоз. И покрај тоа, испитаниците не наведоа поголеми тешкотии во однос на процесот на гласање.

Слично како и општата популација, околу три четвртини од испитаниците сметаат дека секој глас е важен и може да влијае на изборните резултати (74%), додека 14% не веруваат во тоа.

Во споредба со општата популација, лицата со попреченост помалку веруваат дека со гласање не се постигнуваат промени во јавните политики (53% или 11 процентни поени помалку од општата популација), една четвртина (24%) сметаат дека гласањето е доволно, додека 20% (11% поени повеќе) наведуваат дека не се запознаени по однос на ова прашање.

Мотивација за гласање

Колку често гласаат?

34% редовно

20% често

22% понекогаш

14% обично не

4% никогаш

Триесет и четири проценти (34%) од анкетираниите во истражувањето наведуваат дека гласаат речиси редовно, 20% често, 22% понекогаш, 14% обично не гласаат и 4% никогаш не гласаат. Ова е показател за фактот дека има помалку редовни гласачи кај лицата со попреченост во споредба со општата популација (76% редовно или често гласаат).

Речиси половина од испитаниците во анкетата (51%) гласаат за различни политички партии, додека 33% редовно гласаат за иста партија, што е за седум проценти помалку отколку кај општата популација (40% редовно гласаат за истата партија).

Фактори што влијаат на одлуката за гласање

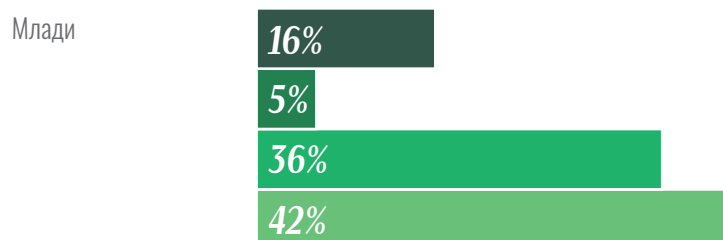
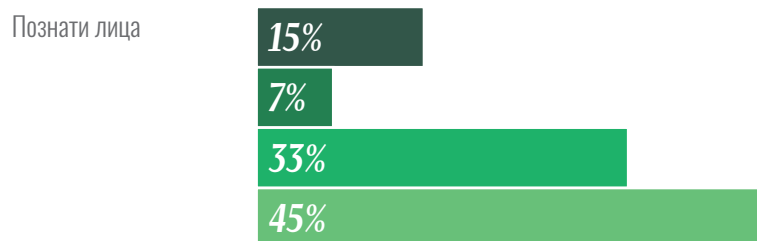
Најзначајните три фактори што влијаат на одлуката на испитаниците да гласаат се: перцепција дека гласањето е граѓанско право и должност (44%), подобра иднина (38%) и страв дека гласот ќе им биде злоупотребен (29%).

Учесниците во истражувањето би сакале на кандидатските листи за локални и парламентарни избори да има повеќе лица што ги познаваат и млади луѓе.

Шест од десет испитаници (60%) наведуваат дека гласаат исто како и нивните семејства, додека тројца од десет (29%) наведуваат дека гласаат исто или најчесто исто како и нивните пријатели.

Доколку на кандидатскиите листи има претставници од следниве групи, колку е веројатно дека ќе гласате за оваа политичка партија?

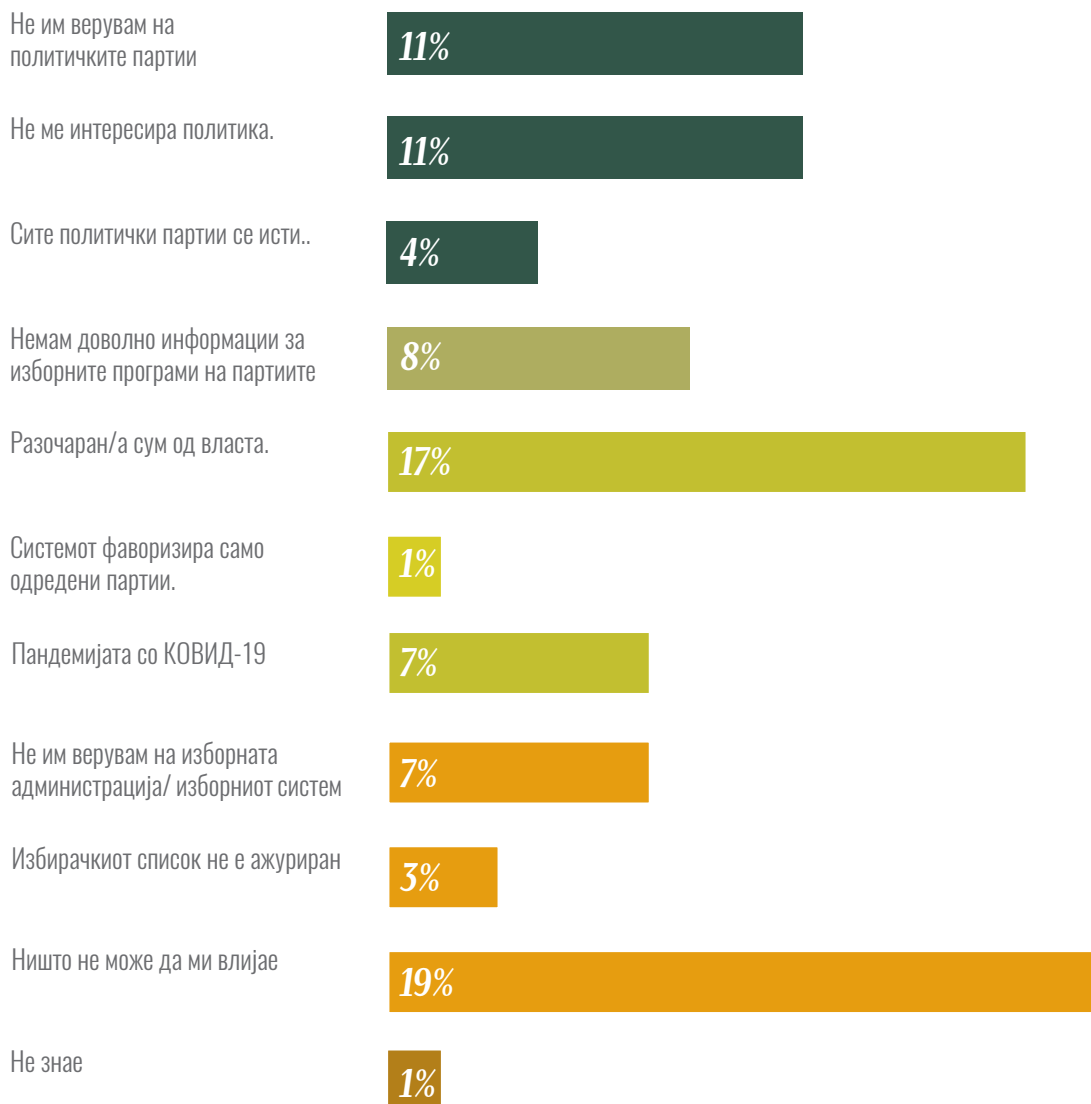

Повеќе веројатно Нема влијание Помалку веројатно Не знае

Демотивација за гласање

Незадоволството од власта и политичките партии е клучниот фактор што влијае на одлуката на учесниците во истражувањето да не гласаат.

Што може да влијае на вашата одлука да не гласате?

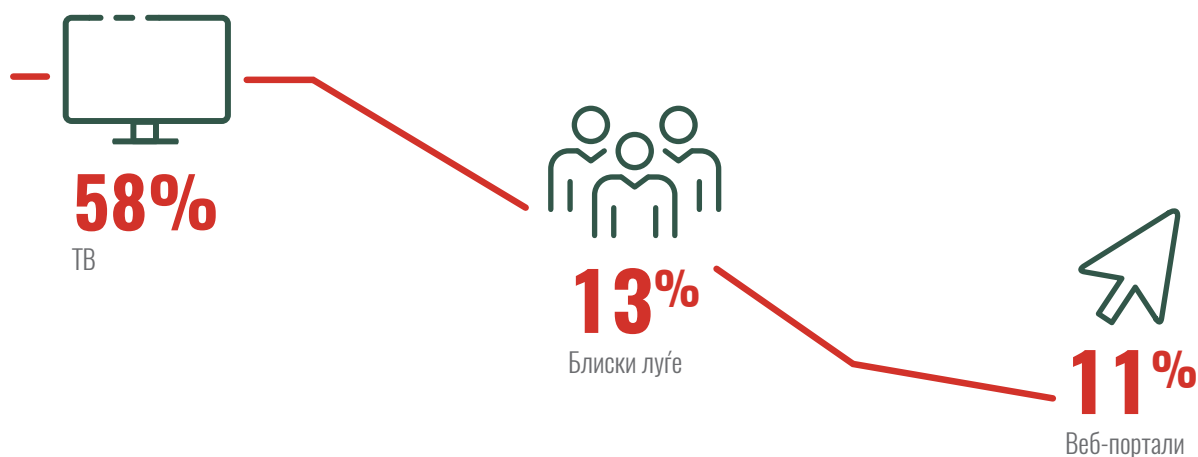

Фокусната група ги потврдува наодите од квантитативното истражување. Повеќето учесници во дискусијата изразија незадоволство и разочарување од работата на политичките партии.

Според оваа група, воздржувањето од гласање е легитимно право на секој граѓанин и тоа испраќа значајна порака до политичките партии. Сепак, испитаниците сметаат дека политичките партии не реагираат на, ниту се интересираат за потребите на оваа категорија луѓе.

КОМУНИКАЦИЈА СО КАНДИДАТИ И ПАРТИИ

ТВ (58%), пријателите и членовите на семејството (13%) и веб-порталите (11%) се доминантните извори на информации за изборите кај оваа група на граѓани.

Учесниците во истражувањето посочија дека информативните емисии (69%) и дебатите (13%) се најкорисните начини за информирање во врска со изборите. Шест проценти (6%) наведуваат дека воопшто не се информираат за изборите, додека 48% сметаат дека информативните емисии се покорисни за добивање информации за изборите во споредба со општата популација.

Дваесет и седум проценти (27%) од испитаниците информации за изборите добиваат од традиционалните медиуми, додека 22% се потпираат на постигнатите резултати на партиските кандидати и избраните претставници при донесувањето информирана одлука во периодот помеѓу изборите.

Наодите од фокусната група покажуваат дека комуникацијата со политичките партии и институциите обично се одвива преку здруженија за лица со попреченост или невладини организации кои ги застапуваат нивните интереси.

Сите учесници во дискусијата покажуваат крајно незадоволство од состојбата на лицата со попреченост и од односот што земјата го има кон оваа категорија граѓани.

Тие сметаат дека политичките партии се заинтересирани за лицата со попреченост **само пред избори**, кога даваат многу ветувања за да освојат гласови, но откако ќе ја преземат власта, не преземаат ништо.

Повеќето учесници изразуваат интерес за политичките програми на политичките партии, главно од љубопитност, да проверат до кој степен се адресираат потребите на лицата со попреченост.

“ Нишу една партииска програма не вклучува ништо во врска со потребите на лицата со попреченост. Живеам во зграда и во општенској сандаче добивам партиски програми од скоро сите политички партии. Никој не не сомнува. Па, како да очекуваме нешто кога се однесуваат како да не постоиме? Во нивните програми, нашите проблеми не постојат. ”

Маж, 37, Госивар

Учесниците во истражувањето би сакале политичките партии да се фокусираат на:

- ♦ Еднаква застапеност на сите граѓани;
- ♦ Еднакви права за сите граѓани во земјата;
- ♦ Давање реални и објективни ветувања што можат да ги исполнат;
- ♦ Подобрување на правата на лицата со попреченост;
- ♦ Инклузивност за лицата со попреченост.

БАРИЕРИ

Лицата со попреченост имаат еднакво право да учествуваат во политичкиот и јавниот живот како и другите, но и понатаму постојат значителни пречки за пристап и вклучување на оваа заедница.

Треба да се преземат низа активности за зајакнување на улогата на лицата со попреченост за подеднакво учество во општествено-политичкиот живот во земјата.

Покрај препреките идентификувани од општата популација, лицата со попреченост се соочуваат со:

Физички препреки за политичко и граѓанско учество за остварување на нивните права (ограничена пристапност до местата за гласање, институциите, итн.)

Физички препреки во секојдневниот живот, како што се пристап до јавен превоз или прилагодени возила, што исто така влијае на учеството, особено на руралното население

Комуникациски бариери - неприлагодена комуникација на нивните потреби, како приматели на информации, но и како учесници во дебати или како гости во програми

Погрешен став на општеството - не се гледаат како лица со способности, капацитет и потенцијал да придонесат за граѓанскиот и политичкиот живот

Чувство на недоволна застапеност на нивните потреби.

ПРЕПОРАКИ

Исполнување на сите услови за ефективно и целосно учество во политичкиот и јавниот живот на еднаква основа

- ♦ Прилагодување на постапките за гласање, објектите и материјалите, така што ќе бидат достапни и лесни за разбирање и употреба.
- ♦ По можност, користење нова технологија, за да се олесни нивното учество.
- ♦ Ширење на сите потребни информации во врска со гласањето, на разбирливи јазик и форма за корисниците.

Активно промовирање на средина во која лицата со попреченост можат ефикасно и целосно да учествуваат во општествено-политичкиот живот, без дискриминација и на еднаква основа со другите, како и поттикнување на нивното учество во општествено-политичкиот живот

- ♦ Промовирање лица избрани како претставници на оваа група на директни избори.
- ♦ Вклучување и промовирање на кандидати од оваа група.

Создавање сојузи:

Со невладини организации за зајакнување и олеснување на граѓанското и политичкото учество на лицата со попреченост

- ♦ Информирање и едуцирање за процесот на гласање.
- ♦ Претставување на нивните потреби.
- ♦ Информирање и алармирање во врска со пречките за учество.
- ♦ Давање поддршка и зајакнување на вештините на лицата со попреченост за самостојно учество.
- ♦ Поврзување на заедницата на лицата со попреченост со институциите.
- ♦ Зајакнување на капацитетите, позицијата и вмрежувањето на невладините организации, со цел да се зголеми нивниот кредибилитет и влијание.

Со медиумите (дигитални и традиционални)

- ♦ Промовирање наративи за позитивни и успешни активисти меѓу лицата со попреченост.
- ♦ Подигнување на свеста за потребите на лицата со попреченост.
- ♦ Градење политичка култура што ги охрабрува лицата со попреченост да учествуваат во сите сегменти на општеството, без страв од дискриминација.
- ♦ Прилагодување на информациите и програмите за лицата со попреченост, особено информациите за гласачите.

Избор на соодветни канали за комуникација

и примена на традиционални и неконвенционални пристапи. Прилагодување на комуникацијата и комуникациските канали на нивните потреби.

Користење ТВ за да се допре до поголемиот дел од лицата со попреченост.

- ♦ Користење формати што даваат можности за прилагодување на пристапноста на информациите.
- ♦ Редовна употреба на знаковен јазик во презентираниите информации.
- ♦ Користење други формати, покрај информативните емисии, на пр. дебати, кратки прилози и лични сведоштва.
- ♦ Редовно презентирање информации на илустративен начин, особено за процесот на гласање, гласачките права, пријавување изборни нередовности.

Користење на социјалните медиуми со цел да се ангажира помладата популација како Фејсбук, Инстаграм или Твитер.